

До питання розвитку технічно-виконавських умінь піаніста

Постанова проблеми. Техніка музиканта - це своєрідна матеріальна база, завдяки якій перед виконавцем відкривається безмежний простір - широке поле художнього виконання та створення власної інтерпретації. Справжнє мистецтво гри на музичному інструменті неможливе без належної професійної майстерності. Припустимо, що музикант має добре розвинену творчу уяву, здатний емоційно відтворити авторську думку, володіє прекрасним почуттям ритму, слухом та іншими добре розвиненими музичними якостями, але його техніка недостатньо розвинена, відсутня технічна ерудиція. Саме це заважає повному відтворенню задуму композитора. Брак технічної майстерності не дозволить музиканту в повній мірі розкрити художній зміст твору, оскільки виконавець не зможе виконати твір у вказаному автором темпі, через що поступово втрачається віра в себе, кожне «незручне» місце в нотах створює для нього стресову ситуацію. За таких обставин увага й енергія виконавця замість розкриття і відтворення творчого задуму композитора буде спрямовуватися на подолання труднощів, «боротьбу» з технічно складними епізодами.

Актуальність дослідження. Проблема розвитку техніки музиканта у процесі інструментальної підготовки ніколи не втратить своєї актуальності. Її вирішенню присвятили свої праці А.Корто, Й.Гофман, Г.Нейгауз, Є.Ліберман та ін. Питання розвитку інструментальної техніки складне і глибоке, воно включає в себе всі вміння й навички, якими має оволодіти виконавець у намаганні зробити своє виконання художньо-змістовним та якісним. Техніка є основою будь-якого мистецтва. Інструментальне виконавство не виняток. Техніка інструменталіста, різноманітність її видів представляють такі труднощі, подолання яких є неможливим без спеціальної багаторічної роботи. Ця робота починається з моменту першого знайомства з інструментом і продовжується все життя. Якщо фундамент технічного розвитку закладено ще в музичній школі, то каркас її має формуватися в музичному коледжі та у вищому навчальному закладі [1].

Метою нашої статті є дослідження ролі розвитку технічно-виконавських умінь у становленні музиканта-піаніста.

Виклад основного матеріалу. Постановка рук, їх свобода, правильне розміщення та положення корпусу сприяють вихованню вправного виконавця інструменталіста. Процес буде значно успішнішим за умови наявності в учня схильності до швидкісної гри та сприятливої фізіологічної будови виконавського апарату. З самого початку навчання викладач має звертати увагу на все, що стосується постановки, не дозволяти ні собі ні учневі найменші слабкості і відволікання від шляху до досягнення поставленої мети, оскільки саме від вірної постановки рук залежить професійне становлення майбутнього музиканта. Усі видатні викладачі музиканти схиляються до думки, що основним завданням вчителя музики є виховання музиканта. В той же час майбутньому виконавцю

необхідно дати те, що називається школою гри на музичному інструменті - вміння раціонально використовувати усі свої рухи за інструментом, максимально економити час і силу, вміння працювати над технічними прийомами. Саме поняття «школи» передбачає застосування таких методів роботи, які дозволяють учневі нібито «розшифрувати» будь-яку фігурацію за допомогою прийому, що органічно підпорядковує руці клавіатуру чи гриф. Прийоми, як типи гри, створюються композитором. Цінність «шкіл» як методу навчання полягає в тому, що вони допомагають вчителям бути посередником між композитором і учнем.

Підґрунтям розвитку техніки у всі часи вважалася гра гам, різноманітних технічних вправ та етюдів. Збірки вправ складали і видатні піаністи, і відомі педагоги. Ф. Ліст, Й. Брамс, К. Черні, К. Таузіг, Ф. БузОні, А. КортО, М. КУллак, К. ГанОн - ось далеко не повний перелік авторів різної цінності фортепіанних шкіл. Перелічені збірки більше вивчаються в курсах методик, ніж у класах спеціального інструменту. Гами, які входять до програм мистецьких шкіл і фахових музичних коледжів, теж частіше грають лише для того, щоб здати технічний залік, ніж для серйозної роботи над технікою. Такий стан справ потребує привернення уваги до означеної проблеми і вимагає цілеспрямованої роботи в даному напрямку, а саме - зробити процес вивчення гам та вправ захоплюючою справою, оволодіння якою може стати якісним підґрунтям процесу становлення справжнього музиканта-виконавця. У сучасних методиках початкового музичного навчання простежується стійка тенденція щодо створення сприятливих умов для розкріпачення творчих можливостей піаністів, завдяки чому відбувається їх духовний, інтелектуальний та особистісно-творчий розвиток.

Техніка музиканта є своєрідною матеріальною стороною чи базою завдяки якій перед виконавцем відкривається безмежний простір – широке поле художньої інтерпретації. Кожному виконавцю є очевидним той факт, що істинне мистецтво гри на музичному інструменті немислиме без належної професійної майстерності. Припустимо, що музикант має добре розвинену творчу уяву, здатність співпереживати виконуваний твір, почуття ритму, слух та інші добре розвинені музичні якості. Але недостатньо розвинена техніка, відсутність технічної ерудиції, стає на заваді у реалізації творчого задуму композитора. Тобто, брак технічної майстерності не дозволяє піаністу в повній мірі відобразити художній зміст твору, оскільки виконавець не здатен відтворити, наприклад, вказаний автором темп, інтонаційність мелодичних ходів тощо, ймовірно, що кожне «незручне» місце в нотах створює для нього значні труднощі. За таких обставин увага й енергія виконавця спрямовуються на подолання труднощів, «боротьбу» із певними технічними епізодами, а не на розкриття й відтворення творчого задуму композитора. Піаніст у повній мірі не може вільно творити за інструментом та емоційно переживати художній зміст твору, концентруючись під час гри на подоланні певних технічних перепон.

Працюючи в класі основного музичного інструменту, викладач має звернути увагу учня на те, що художній образ твору відтворюється комплексом засобів музичної виразності: звуковисотною, ритмічною організацією, ладовими

співвідношеннями, тембровими забарвленнями тощо, технічна майстерність виконавця є одним із найважливіших засобів у процесі інтерпретації творів. Симбіоз цих засобів є запорукою вдалого відтворення художнього задуму композитора.

Одним із головних принципів технічного розвитку учня є подолання розриву між його технічними можливостями і втіленням художніх задумів та інтерпретаційних намірів. Техніка є не метою, а засобом досягнення мети. Але засобом вкрай важливим.

Найважливішим фактором, який можна назвати основоположним принципом, що дає можливість виконавцю відтворити життєву суть художнього твору є свобода виконавського апарату. Розвиток техніки, як підвалини майбутньої свободи виконавця є невід'ємною й необхідною складовою комплексу підготовки музиканта.

Зерном майбутньої технічної майстерності інструменталіста є «постановка рук» з урахуванням особливостей структури в кожного окремого учня. Постановка рук, правильне їх розміщення та положення корпусу сприяють вправному віртуозному виконанню інструменталіста в майбутньому. Викладач має із самого початку навчання постійно звертати увагу на все, що стосується постановки, від цього залежить професійне становлення його учня.

Основне завдання педагога - це виховання музиканта. В той же час педагог має дати майбутньому виконавцю те, що музиканти називають школою - тобто, відкрити і привити йому вміння раціонально використовувати всі свої рухи за інструментом, максимально економити час і силу, виховувати в учня вміння працювати над технічними прийомами у поєднанні із інтонаційними, і головне, найбільш вагоме, - допомогти природному розвитку його індивідуальності.

Граючи вправи, особливо гами, акорди і арпеджіо, піаніст привчає свої пальці виконувати найбільш типові для фортепіанного викладу послідовності, з яких складаються ці технічні формули. Гама дають багатий матеріал для побудови різноманітних вправ, які представляють основу фортепіанної техніки. У гамах сконцентровані всі можливі комбінації фактурного малюнку будь-якого пасажу або фігураційного викладу, що зустрічаються в фортепіанних творах. Додатком до гам можуть бути різні збірники спеціальних вправ, однак систематично працювати над ними доцільно, коли учень вже досить віртуозно грає гамами і арпеджіо. У музичній школі до них вдаються як до додаткової допомоги для усунення технічних недоліків. Вправи можна рекомендувати учням, які із задоволенням займаються розвитком своєї техніки.

Гра гам і арпеджіо найбільш ефективна, коли вона доведена до повної свободи і автоматизації рухів піаніста. Оскільки в цьому процесі утворена стійка звичка до потрібних рухів і пальці твердо «знають», що їм робити, відбувається подальше відшліфовування не тільки самих рухів, а й діяльності нервових центрів, що ними керують. Уміння віртуозно грати вправи, гамами та арпеджіо надзвичайно полегшують подолання труднощів в художніх творах і етюдах.

Прагнення до досконалого виконання й опанування конкретними виконавськими завданнями дозволяє піаністу відшліфовувати свою техніку. Саме для цього відшліфовування потрібен підготовчий матеріал і чим краще він буде

відпрацьований, тим досконаліше зможе бути перетвореним на художню техніку вищого гатунку.

Висновок. Робота над технікою має бути цікавою та різноманітною, тоді вона буде успішною. І чим досвідченіший піаніст, тим цікавіше буде його робота. Працюючи над технікою, потрібно мати на увазі кінцеву художню мету. Граючи гамами, слід передбачити, що у Баха і Генделя доведеться зіткнутися з «нонлегатним» видом пальцевої техніки, у Шопена пасажі зажадають «легатної» техніки, а пасажі Ліста - стрімкості, швидкості, вогненності тощо. Коли маєш на увазі майбутні художні завдання, робота над технікою стає осмисленою, плідною. Однак і при цих умовах технічна підготовка піаніста має відрізнитися від роботи над твором. У цю чисто тренувальну підготовку виконавця-віртуоза зовсім не обов'язково вносити особливе художнє почуття, тут важливий насамперед строгий контроль розуму і слуху [2]. В художній діяльності музиканта саме поняття талановитості складається з поєднання музичних і технічних даних і лише за наявності обох компонентів можливий успіх в галузі виконавства. Тому розвиток технічної майстерності повинен займати надзвичайно важливе місце в роботі музиканта.

Список використаних джерел:

1. Власов Є. Деякі проблеми виховання техніки на фортепіано/Електронний ресурс. Режим доступу до інформації: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vpu/Myst/2008_12_13/statti/Vlasov.pdf
2. Грінченко Т.Д. Методика викладання фахових дисциплін. Електронний ресурс. Режим доступу о інформації: <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6509/ГРІНЧЕНКО%20Т,Д,%20Навчально-методичний%20посібник%20МВФД.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Грінченко Т.Д. Теорія і практика формування мистецького досвіду майбутнього вчителя музики. Монографія. Вінниця: «Твори», 2018. 300с. Електронний ресурс. Режим доступу до інформації: https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/3895/1/grinchenko_monograf.pdf

УДК 781.66

І.В. Науменко, м. Вінниця
e-mail: ilonarimar2017@gmail.com

Д.В. Стребкова, м. Вінниця
e-mail: dianastrebkova07@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИКО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. В статті розглядаються методологічні аспекти підготовки студентів мистецьких факультетів до професійної діяльності. Зосереджується увага на шляхах удосконалення теоретико-інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.